

Het Europa van de tweede generatie

Bijna een jaar geleden bracht de Europese Commissie in opdracht van de Raad van Ministers verslag uit van een onderzoek naar de ontwikkeling van het Gemeenschappelijke beleid en de mogelijkheden om de Europese integratie over de hele linie een nieuwe impuls te geven 1). De Europese Commissie pleit voor een nieuwe samenhangende strategie van de Gemeenschap en de lidstaten om aan de economische crisis het hoofd te bieden en voor een versterking van de interne dynamiek. Ietwat voorbarig werd al gesproken van „het Europa van de tweede generatie” waarvan de voltooiing net zulke verstrekkende gevolgen zou hebben als de oprichting van de Gemeenschappelijke markt bijna 25 jaar geleden.

Uit de recente gebeurtenissen rond de kwestie van de Britse bijdrage aan de Europese begroting moet worden afgeleid dat de pogingen van de Commissie tot vernieuwing van de Gemeenschap niet erg succesvol zijn geweest. Integendeel, de Europese Gemeenschap raakte gewikkeld in de ernstigste crisis in haar bestaan. Hoewel het oproepen van een crisissfeer de laatste jaren in de begrotingsonderhandelingen een gebruikelijke tactiek is geworden, was het klimaat nog niet eerder zo grimmig als enkele weken geleden bij de problemen rond de Britse bijdrage. De weerzin van de overige lidstaten tegen de Britse weerspanning liep zo hoog op dat serieus gesproken werd over het uiteenvallen van de Gemeenschap. Er heerste er in Brussel een vrijwel algemeen defaitisme over de mogelijkheid de Europese zaak boven nationale belangen uit te tillen. En al is uiteindelijk weer een compromis over de begroting en de verhoging van de landbouwprijzen bereikt, de interne verhoudingen zijn grondig verstoord en het europessimisme is dieper ingevreten dan ooit.

De ontwikkelingen in de Europese Gemeenschap zijn de afgelopen jaren allesbehalve bemoedigend geweest. De lidstaten van de EG zijn er niet in geslaagd een gecoördineerde economische politiek te formuleren ter bestrijding van de hardnekkige economische crisis, hoe overduidelijk het ook is dat een Gemeenschappelijke aanpak een veel grotere kans van slagen biedt dan strikt nationale oplossingen 2). Evenmin is er een industriebeleid van de grond gekomen dat Europa in staat kan stellen om op de wereldmarkt het hoofd te bieden aan de concurrentie van Japan, de VS en de nieuw opkomende industrielanden. Daarentegen is er in toenemende mate in een aantal lidstaten een neiging ontstaan om zijn toevlucht te nemen tot steunmaatregelen en bescherming van de eigen industrie, hetgeen een ernstige bedreiging vormt voor de Gemeenschappelijke markt. Verder heeft zich de laatste jaren binnen de Gemeenschap een divergentie in economische ontwikkeling afgetekend die het voeren van een Gemeenschappelijke economische politiek steeds moeilijker maakt. De uitbreiding van de EG met Griekenland en binnen afzienbare tijd met Spanje en Portugal maakt dit probleem nog groter. Het EMS verkeert na aanvankelijk succes nu ook in ernstige moeilijkheden, omdat geen voldoende coördinatie van de economische en monetaire politiek plaatsvindt. De besluitvorming in de Gemeenschap is van het begin af aan uitermate moeizaam en traag

verlopen vanwege de tekortschietende bereidheid van de lidstaten om nationale bevoegdheden aan de Europese instellingen af te staan. Ook de financiering van de Gemeenschapsactiviteiten roept voortdurend problemen op, evenals de verdeling van de lusten en lasten over de lidstaten. Het landbouwbeleid blijft eveneens conflicten opleveren, terwijl; het sociale, regionale en energiebeleid eigenlijk nauwelijks van de grond zijn gekomen.

Voor de malaise in de Europese Gemeenschap zijn een heleboel oorzaken te noemen, maar voor een groot deel hangen die m.i. toch samen met de ongunstige internationale economische conjunctuur. Als gevolg van de economische problemen in eigen land grijpen de lidstaten terug op engnationalistische benaderingen, al is de ontoereikendheid daarvan nog zo overtuigend aangetoond. Ambitieuze hervormingen of doorbraken zijn in dit klimaat niet te verwachten. Pas wanneer er weer economische perspectieven gloren kunnen de kansen voor Europa keren en kan er weer enige hoop ontstaan op het doorbreken van de verstarring en op het voortzetten van het economische integratieproces. De denkbeelden van de Europese Commissie voor een hervorming van de Gemeenschap en voor nieuwe impulsen voor de Gemeenschappelijke economische politiek zullen, hoe onbevredigend dat ook is, voorlopig in de ijskast moeten worden gezet; vooralsnog moet met een minder ambitieuze benadering worden volstaan.

Daarbij is essentieel dat de lidstaten van de Europese Gemeenschap in de ongunst der tijden de deur naar een toekomstige economische opleving niet dichtgooien. Dat zou gebeuren wanneer de beginselen van de Gemeenschappelijke markt door het nationalistische beleid van de lidstaten verder zouden worden aangetast. Een grote onbelemmerde interne afzetmarkt is voor de toekomstkansen van de Europese industrie van levensbelang. Als die Gemeenschappelijke thuismarkt verloren gaat, maakt Europa in de concurrentiestrijd tussen de VS, Japan en de nieuwe industrielanden bijzonder weinig kans. In de situatie die dan ontstaat is de kans op een verdere economische integratie helemaal verkeken. Alle aandacht moet daarom op dit moment worden geconcentreerd op het in stand houden van de Gemeenschappelijke geïntegreerde markt tegen de neiging van lidstaten tot concurrentievervalsing en protectionisme in. Dat lijkt geen ambitieuze doelstelling voor het Europa van de tweede generatie, maar het is de enige mogelijkheid om nog een tweede generatie van de Europese integratie te beleven.

L. van der Geest

1) *Verslag van de Commissie van de Europese Gemeenschappen aan de Raad ingevolge het Mandaat van 30 mei 1980. Onlangs is hierover ook een SER-advies uitgebracht: Advies inzake enkele belangrijke aspecten van het beleid van de Europese Gemeenschap in de komende jaren.*

2) Zie b.v. J. Tinbergen, „Eurovisie” gevraagd, *ESB*, 21 april 1982.